

Rekorder naših voda

Zuboreći teče gorski potok u uskom klancu ka dolini. Čas se obara na mahovinom obraslu pećinu stvarajući mali vodopad, a čas mirno teče glatkim kršom i proljetno se sunce odsjeva u raznim bojama na njegovoj bistroj površini.

Prilazimo potoku na onom mjestu, gdje voda skoro okomito pada na pećine u korito, te se raspršava na kamenju ispod nje. Vadeći jedan od onih kamena, koji su izvrnuti najviše udarcima vode: Zar je moguće da na ovom glatkom šljunku, u toj bijesnoj bujici još ima života?

Koliko god nam se čudno činilo, i u najjačoj bujici gorskog potoka postoje životinje raznih vrsta u velikom broju. Tu polako puze plosnati Planari-i koji se zgrude u bezoblične hrpice, ako se izvade iz njihova životnog elementa iz vode. Tamo opet nevjerovatnom brzinom jure plosnata bića širokih glava preko kamena u našoj ruci, larve vodenih muha koje se kreću sa strance velikom brzinom. Ima još mušica i pužića na tom kamenu. No i male ribice jure potokom, ako ga uzburkano! Među njima je i najveće blago naših gorskih voda, znamenita pastrva (Tr'utta f'ario).

Pastrva je nasuprot lososu — svojoj najbližoj vrsti — riba stajačica i putuje samo za vrijeme mriješta nešto uzvodno, gdje se oba spola odvojeno drže, da se konačno opet ipak nađu. Iskusni ribari čak tvrde, da postoji izvjesna naklonost pojedinih individua prema određenoj vrsti i da se parovi drže srdačno skupa i bijesno brane svoje gnijezdo mriješta od stranih uljezica. Kod takovih ljubomornih bitaka, koje se biju ostrim zubima nastaju prilične rane i ogrebotine. Zato će se rijetko naći neozleđena pastrva po završetku mriješta.

Mriješt — zanimljivo je pozabaviti se time nešto podrobnije, — započinje ljupkim igrama u kojima životinje u elegantnim lukovima plivaju jedna oko druge, nježno se dotiču i nastoje smjelim okretima da istaknu svoje lijepe čare.

Mriješt se odigrava na sličan način kao kod štuke.

Ženka priprema gnijezdo mriješta tako da se baca sa jedne na drugu stranu, te jakim okretima (udarcima) repa odstranjuje šljunak, ili čak gubicom. U času kada su jaja narandžine boje iznesena i oplodena oba supružnika punim snagama nabacuju gnijezdo šljunkom, da se često nagomila čitav brežuljić. Ukupan broj jaja iznaša oko 1000. Jaja se ležu u većim vremenskim razmacima tako, da vrijeme mriješta, koje pada većinom zimi, traje čitavih tjedan dana. Mlade se najranije izležu tek za dva mjeseca i veoma su nespretni, jer ih u kretanju smeta velika kesa.

Kako i gdje živi pastrva? Ona se najbolje osjeća tamo gdje bistra i kisikom bogata voda brzo otiče kroz mahovinu, šljunak i kamenje, gdje ima mirnih mjesta sa dubokom vodom, a nagnute obale pružaju dobra skrovišta, a drveće na rubu zasjenjuje površinu vode.

Na takva se mjesta pastrva popne čak do snježne granice, ali zbog slabe ishrane ostaje napadno sitna. No ona se prilagođuje svakoj okolini, ako je vode samo dovoljno bogata kisikom uslijed živog talasanja vode. Naročito dobro napreduje u jezerima koja navodnjavaju hladni izvori.

Naše se brojno stanje pastrva uslijed nemilosrdnog i prekomjernog ribolova i onečišćenja (otrovanja) potoka od tvornica nažalost jako smanjilo.

U posljednje se vrijeme nastoji brojno stanje ove vrste riba opet obogatiti, naročito unapređenjem uvoza kalifornijskih pastrva od strane države, i drugim probitačnim mjerama. U ostalom, u onim krajevima gdje je pastrva postala sve rjeđa bilo je sve više šljuka (vodeni kos?), a koju iskusni gojitelji smatraju najvećim neprijateljem pastrve. Rijetka je riba koja se tako boji čovjeka i koja je toliko oprezna. Samo ako je okolina potpuno mirna izlazi pastrva iz svog skloništa među korijenjem i kamenjem i glavu okreće prema struji. Tako se drži upravo određenim udarcima prsnih peraja i vijugavim okretima repa sate i sate na istom mjestu. Strpljivo vreba da li će slučajno naići kakav plijen ili koji kukac pastri u vodu. Ona čak iskače iz svog elementa i spretnim okretom hvata mušice i insekte, koji ništa ne sluteći plešu nad površinom vode. Pri tome ona naročito podsjeća na skokove dupina u moru.

Kao naročito postojana riba stajačica ne udaljuje se preko dana uopće iz prostora udaljenije od 20 m uz potok. Kod najmanje opasnosti pastrva poleti strjelovitom brzinom k svojem skrovištu, ali ga odmah zatim »diplomatski« napušta i nije je lahko naći.

U noći pastrva luta za hranom na udaljenijim prostorima i postaje spretnim grabežljivcem, koji ne šteti čak ni svoje potomke. Koliko je pastrva proždrljiva, pokazuje slučaj, kada su uhvatili primjerke kojima je iz gubice još visio kraj repa tek napola provarene vodene zmijske, jer je plijen bio dva puta veći od ribe!

Kod nas su rijetkost pastrve duže od pola metara. No postoje primjerci veći i od jednog metra sa odgovarajućom težinom. Ali sladokusac će uvijek prednost dati manjim pastrvama.

Kod pastrve se još više mijenjaju ljupke šare i lijepe koje nego kod lososa. Ova se razlika opaža čak i na boji mesa, koje se mijenja od najčišćeg bjelila do tipične crvene boje kod lososa. Neki sportaši ribiči tvrde da meso kod pastrva postaje utoliko crvenije ukoliko im hrana sadrži više fosfora. Tvrdi se da pastrve sa najljepšim bojama i najpjegavije imaju najbjelije meso i obratno. Pastrve u jezerima imaju crvenije meso od onih koje žive u kamenitim koritima potoka. U vodama tresetišta nalazimo skoro crne pastrve, a u ponornicama i u potoku koji protiče kroz kakav tunel ima često albinosa ili čak slijepih primjeraka. U malim planinskim potocima ima najljepših šarenih pastrva. Plazma narandžastih ćelija sadrži uljnatu masu koja je

veoma bliska ulju u kesicama embryon-a. Oni stvaraju u njenoj nutрини kasnije vančelične liptochrom kapljice (točkice), koje se kod starijih pastrva pokazuju kao crvene pjege.

Kod nas je pastrva poznata kao najomiljenija riba za lov udicom, jer u svojoj proždrljivosti dobri grize kako insekte, tako i umjetnu muhu. Nježno, tečno meso koje podsjeća na tek oraha, a koje ranije generacije čudnovato nisu cijenile, priprema se kod nas većinom kuhano (obareno), dok se u alpskim krajevima više prži.

U posljednje vrijeme je broj pastrva nekih krajeva veoma opadao uslijed neke naročite bolesti. Uzročnik je malena gljiva alge (Ichthophonus Hoferi — nazvano tako u čast Hofera, koji je ovu bolest prvi put opisao 1893. g.) a kao nametnik živi u unutaršnjem tkivu, naročito u moždani. Čudno je, da od ove bolesti ribe obole samo u izvjesnoj starosti. Prva se pojava te bolesti pokazuje na repu koji potamni na krajevima.

Na sreću je pastrva naročito pogodna za umjetni uzgoj. Važnost te činjenice bila je već poznata za vrijeme sedmogodišnjeg rata (1756—1763), ali se to opet skoro zaboravilo. Tek sredinom prošlog stoljeća dosjetili su se toga dva francuska ribara Remy i Gehin, što je i pariški profesor Coste oduševljeno potpomagao. U to vrijeme je uzgoj riba u Francuskoj uspijevao. Uskoro se u Njemačkoj još snažnije i praktičnije razvio. U Švicarskoj danas postoje na stotine uzgajališta koja godišnje dobavljaju nekih 50 miliona naraštaja raznih vrsta.

Na kraju još toliko, da pastrva drži rekord u brzini među ribama. Ovi su se opći vršili u Francuskoj. Dok štuka u satu može da prevali 23—27, barba 18, šaran i jegulja 12 km, pastrva je postigla 35 km. U Siamu se čak priređuju naročite utrke sa raznim vrstama riba u dugim akvarijima. — Chulalongkor je čak prilikom takve utrke izgubio na okladi jednu od svojih žena...

Karlo Peharc

VISOKA SKOLA RIBARENJA

Kao što postoji visoka škola jahanja i biciklističke koturaštva, tako postoji i visoka škola ribolova.

Pravo častoljublje svakog sportskog ribara sastoji se u visokom umjeću ribara sa malom umjetnom muhom. To je malena stvar umjetnički sastavljena iz žice, perja od kokota (peradi) ili također od šarenog pernatog tvoriva i jedne malene jedva primjetljive kuke od udice.

Ova muha, koja na površini vode mora plivati, treba uvjeriti ribu, da ona ima pred sobom pravu muhu, koju bi mogla sa užitkom progutati.

Tko je vidio sa kolikim žarom, poznavanjem stvari i zalaganjem stari ribiči na večernjim radnim sastan-

cima pokazuju mladim drugovima, na koji se način brzo i sigurno »grade« (pripravljaju) umjetne muhe, taj će istom spoznati o čemu se zapravo ovdje radi.

Jedan mali škrip (Schraubstock) pričvršćen na stol jeste osnovni alat kod ovoga rada.

U njegovom će stegaču biti žica stisnuta, koja treba dati »trup« od muhe. Taj se »trup« upravo umjetnički obavije sa šarenim tvorivom u kojem će blješteće zlatne niti biti provučene. One trebaju nakon što voda preuzma njihove odsjeve, sumnjičavu ribu uvjeriti, da ima pred sobom živuću muhu.

Tada se još priljepi šareni pernati ukras kao rep, — i »muha« je dovršena.

Jedan ciriški majstor radio je tako da je za 47 sekunda bila jedna ovakova muha dogotovljena.

Strastveni ribiči izrađuju također ove stvarce usput, nedeleko od mjesta ribolova, a potrebno tvorivo nose sa sobom.

Udica sa muhom mora se upravo umjetnički baciti u vodu. Zato treba vrlo mnogo vježbe i strpljivosti. Jedno udruženje je priredilo pokuse, na kojima je svjetski majstor u bacanju na cilj, Švicarac Jean Brauen bio instruktor.

I na ovom polju postoji ocjenjivanje za svjetsko prvenstvo. On je bio sa 118 metara slobodnog dometa svojedobno pobjednik.

Teže je objerući, potpuni tačni domet kod kojega muha može biti tri puta ubačena, u krug 30 cm promjera.

Ribolov je vještina, ako se ispravno provede, a to znaju cijeniti samo oni koji su njime ovladali. Riba sa svojim osjetljivim ticalima munjevitom brzinom reagira na sve izvanjske utjecaje, na svjetlo, zvuk, trešnju, i ribar mora jednako kao i lovac za pljenom tragati.

Odgojna vrijednost sportskog ribarenja sastoji se baš u savlađivanju samoga sebe i u apsolutnoj sabranosti obzirom na postavljene zadatke. Da bi se moglo i u dijelovima (desetinkama) sekunde reagirati potrebno je vrlo mnogo vježbe i sabranosti. Konačno ribič vježba u svom poslu na slobodnom zraku i katkada na takvim mjestima, do kojih dolazi nakon dugog pješaćenja.

Njegova povezanost sa prirodom pomaže mu da stekne unutrašnji mir, na kojem mu može zavidjeti mnogi razdražljivi stanovnik grada.

»Voda djeluje na mene kao magnet, ona je jača nego li izgled ili nada na novčani uspjeh i nema ništa u životu što bi ga mogao zamjeniti sa srećom, koju osjećam kod ribarenja u bistrom brdskom jezeru«, — izjavio nam je poznati predstavnik jedne velike prometne ustanove, koji svoje slobodno vrijeme posvećuje sportskom ribolovu. I na ovom primjeru može se spoznati, da ribarenje nema samo svoje gospodarsko značenje, nego i veliku moralnu i odgojnu vrijednost.